

Лисецький Олексій Олександрович,
ад'юнкт кафедри кримінального процесу
НАВС

ОБСЯГ І МЕЖІ ПРЕДМЕТУ ВІДАННЯ СЛІДЧОГО

Предмет відання слідчого варто розглядати у нерозривному зв'язку з компетенцією. В кримінальному процесі предмет відання слід аналізувати разом з поняттями «компетенція» й «повноваження», оскільки з етимологічної точки зору терміни «предмет відання» та «повноваження» є складовими елементами терміна «компетенція» [1, с. 289].

В Словнику сучасної англійської мови компетенція (від англ. competens - «компетенція») тлумачиться як: 1) здібність й уміння здійснювати необхідну діяльність; 2) володіння спеціальною сферою знань; 3) спеціальні вміння для виконання певних професійних обов'язків [2].

Погоджуємося з точкою зору, викладеною європейськими науковцями у проєкті TUNING, які стверджували, що поняття компетенції включає знання і розуміння, знання як діяти, як бути [3, с. 28-32].

Судячи з вищезазначеного, можна сказати, що компетенцію можна розглядати в таких значеннях: 1) як визначення повноважень, делегованих суб'єкту, якими особа повинна володіти та вміло використовувати; 2) знання професійного спрямування, інформаційний ресурс, якими володіє суб'єкт; 3) вимоги до особи в процесі освітньої підготовки його як кваліфікованого спеціаліста.

На думку, Ю.О. Тихомирова компетенція складається з таких елементів: 1) нормативно встановлені цілі, що означають спосіб тривалої нормативної орієнтації суб'єктів права та стійку діяльність із досягнення вказаних цілей; 2) предмети відання як юридично визначені сфери й об'єкти впливу; 3) владні повноваження як гарантована законом міра прийняття рішень і вчинення дій. Допоміжним елементом виступає також

відповідальність як засіб забезпечення виконання обов'язків [4, с. 55-56].

Доктринально визначено, що до головних складових кримінальної процесуальної компетенції слідчого відносять кримінальну процесуальну функцію, предмет відання та владні повноваження.

З цієї точки зору кримінальна процесуальна компетенція слідчого з одного боку є спеціальною компетенцією окремих державних органів, а, з іншого є загальною щодо окремих видів процесуальної діяльності.

На підставі цього компетенція визначається як покладений законом на уповноваженого суб'єкта обсяг публічних прав, а кримінальна процесуальна компетенція може бути визначена як покладений кримінальним процесуальним законом на слідчого обсяг публічних прав сфері вирішення кримінально-правових конфліктів, що виникають у суспільстві [4].

Компетенція характеризується, в основному, через поняття обсягу і меж. Щодо кримінальної процесуальної компетенції обсяг означає змістовне і кількісне її наповнення. Зауважимо, що межі компетенції тільки окреслюють коло її елементів, взятих у сукупності або окремо один від одного.

Так, в статті 216 «Підслідність» Кримінального процесуального кодексу України чітко визначено предмет відання слідчого Національної поліції, зокрема останні здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, крім тих, які віднесені до підслідності інших органів досудового розслідування. Ми не можемо ототожнювати поняття «предмет відання» та «підслідність», оскільки це похідні явища, які мають певну взаємообумовленість. Підслідність пов'язана з компетенцією, так як остання включає вплив на початок того чи іншого кримінального провадження щодо певного правопорушення. А предмет відання є складовою характеристикою компетенції.

Обсяг предмету відання визначається сукупністю суспільних відносин, на які впливає орган державної влади. Тому безпосередній вплив компетентних органів держави, що утворюють певну соціальну управлінську систему, на кримінальні процесуальні відносини знаходять свій вияв в таких напрямках:

а) вплив компетентних органів держави на всі кримінальні процесуальні відносини, що виникають в цілому у державі;

б) вплив кожного із органів (досудового розслідування, прокурора, суду, слідчого судді) на кримінальні процесуальні відносини;

в) вплив вищих органів на ієрархічно нижчі як ознака забезпечення субординації у кримінальних процесуальних відносинах.

Таким чином, розглядаючи обсяг предмету відання варто аналізувати через обмеження структурних елементів компетенції як цілого до частини по відношення до предмета відання.

Обмеження компетенції має місце на рівні кожного її структурного елемента:

1) обмеження компетенції за цілями діяльності органів і способами нормативної орієнтації (функціями) на досягнення процесуального результату;

2) обмеження компетенції за предметами відання;

3) обмеження компетенції за владними повноваженнями, тобто за мірою прийняття процесуальних рішень і вчинення процесуальних дій.

Щодо меж, то відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України слідчий повинен діяти в межах своєї компетенції.

Дане положення кримінально-процесуального закону впливає із вимоги ст. 19 Конституції України, згідно з якою органи державної влади, їх посадові особи зобов'язані діяти в межах повноважень, що передбачені Конституцією та законами

України [5]. Вихід за межі наданих повноважень, тобто компетенції, тягне кримінальну відповідальність.

Таким чином, обсяг предмету відання слідчого як складового елемента компетенції визначається обсягом кримінальних процесуальних відносин, на які розповсюджується вплив слідчого. Сукупність цих правовідносин утворює «кримінальну процесуальну сферу».

Обсяг предмету відання слідчого - це сукупність усіх об'єктів впливу слідчого в кримінальних процесуальних відносинах, а межі можна визначити як певне чітко визначене коло таких відносин, що властиві вказаній ситуації та обставинам, тобто тому чи іншому кримінальному провадженню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ожегов С.И. Слова русского языка: 70000 слов / Под ред. Н.Ю. Шведовой. - 23-е изд., испр. - М.: Русский язык, 1990. - 917 с.

2. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Пер. с англ. - М., «Когито - центр», 2002.

3. Tuning Educational Structures in Europe [Electronic resource] .-Accessmode: /<http://www/let.rug.nl/TuningProjekt/index.htm>; - tuning.org/tuningeu.

4. Тихомиров Ю.А. Теория компетенции / Ю.А.Тихомиров. - М. : Издательство г-на Тихомирова М.Ю., 2001. - 355 с.

5. Конституція (Основний закон) України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. - К.: Юрінком, 2016. - 80 с.